

Dr hab. inż. arch. Sabina Kuc, profesor PK
Instytut Projektowania Budowlanego
Wydział Architektury Politechnika Krakowska
Ul. Podchorążych 1, 30-084 Kraków

Kraków, 19.09.2018 r.

Recenzja
Rozprawy doktorskiej
mgr inż. arch. **IGI GRZEŚKOW**

pt.:

Tereny zieleni jako element przestrzeni publicznych kształtujących tożsamość małych miast województwa kujawsko-pomorskiego

Promotor: dr hab. inż. arch. Katarzyna Pluta, profesor nadzwyczajny

1. Podstawa opracowania

1. *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz.U. nr 65 pozycja 595 z dnia 14 marca 2003 r. z późniejszymi zmianami).
2. Zlecenie Prodziekana ds. Nauki Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej Pani profesor dr hab. inż. arch. Krystyny Solarek, prof. PW na opracowanie recenzji rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Igi Grześkow *Tereny zieleni jako element przestrzeni publicznych kształtujących tożsamość małych miast województwa kujawsko-pomorskiego* z dnia 05.06.2018 roku wraz z załączoną umową.
3. Rozprawa doktorska mgr inż. arch. Igi Grześkow: „*Tereny zieleni jako element przestrzeni publicznych kształtujących tożsamość małych miast województwa kujawsko-pomorskiego*”, Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2018, maszynopis.

2. Opis formalny rozprawy doktorskiej

Przedłożona do recenzji praca przygotowana pod opieką naukową promotora dr hab. inż. arch. Katarzyny Pluty, prof. nadzw. ma formę maszynopisu – książki w języku polskim ze streszczeniem w języku polskim i angielskim, co jest zgodne z wymogami formalnymi *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*. Praca liczy 307 stron w tym 291 ponumerowanych stron (brak s. numer 246 i nie włączone jest do numeracji 17 Kart tytułowych rozdziałów) tekstu wraz z bibliografią, spisem ilustracji i załącznikiem – zestawieniem materiałów ilustracyjnych oraz Kart tytułowych rozdziałów. Składa się z 12 części: Część pierwsza to strona tytułowa pracy (s.1), *Spis treści* (s.2) i *Wprowadzenie* (s.3-4), kolejne części od drugiej do siódmej to rozdziały 1-6. Rozdział 1. *Wstęp* (s.5-20), Rozdział 2. *Tożsamość miasta* (s. 21-35), Rozdział 3. *Współczesne przestrzenie publiczne w miastach* (s. 36-54), Rozdział 4. *Tereny zieleni w strukturze przestrzennej miasta* (s. 55-119), Rozdział 5. *Tereny zieleni w miastach województwa kujawsko-pomorskiego* (s. 120- 212), Rozdział 6. *Podsumowanie i wnioski* (s.213-222). Dysertację uzupełniają: *Bibliografia* (s. 223-231), *Spis ilustracji* (s. 232-239); *Streszczenie w języku polskim* (s.240-242) i *Streszczenie w języku angielskim* (s.243-245 brak s.246) oraz 12 część pracy *Załącznik: Zestawienie materiałów ilustracyjnych badanych małych miast województwa kujawsko – pomorskiego* (s.247-290) z *Wzorem formularza przeprowadzonej ankiety* (s.291).

3. Opis merytoryczny rozprawy doktorskiej

Wyniki przeprowadzonych przez doktorantkę badań przedstawione są w kolejnych rozdziałach pracy 1-6.

Rozdział 1. *Wprowadzenie* składa się z uzasadnienia podjęcia tematu, tezy pracy, celów pracy – głównych i szczegółowych, przedmiotu badań (zakres tematyczny, czasowy i terytorialny pracy), metod badań, układu pracy, stanu badań, oraz analizy stosowanej terminologii (definicje).

Przedmiotem badań w prezentowanej rozprawie są: tereny zieleni w wybranych małych miastach województwa kujawsko-pomorskiego.

Przedstawiona na początku pracy teza (s.7) zakłada, że: „ *Tereny zieleni, dzięki indywidualnej kompozycji przestrzennej oraz dzięki współtworzeniu systemu przestrzeni*

publicznych w mieście, nadają małym miastom cechy odrębnej tożsamości. Stanowią one istotny element w rozwoju przestrzennym, społecznym i gospodarczym miast.”

Głównym naukowym celem rozprawy doktorskiej (s.7) jest „*określenie roli terenów zieleni w procesie kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej małych miast województwa kujawsko-pomorskiego, wpływającej na podkreślenie tożsamości miast*”. Interesującym podejściem jest wprowadzenie celu zewnętrznego, którym jest „*zwrócenie uwagi władz samorządowych małych miast, lokalnych działaczy, animatorów ruchów ekologicznych w województwie kujawsko-pomorskim na ważną rolę terenów zieleni w mieście.*”

Uzupełniająco sformułowano trzy cele szczegółowe. Kolejno: *badanie znaczenia terenów zieleni w kompozycji urbanistycznej przestrzeni publicznych wybranych małych miast województwa kujawsko-pomorskiego, budujących ich wizerunek; badanie terenów zieleni jako elementu struktury funkcjonalno-przestrzennej podkreślającej tożsamość tych miast oraz wskazanie rodzajów terenów zieleni kształtujących ich indywidualny obraz.*

Cele pracy są sformułowane bardzo dobrze. Przyjęcie takich celów badawczych i konsekwentna ich realizacja widoczna w całej pracy w ujęciach ogólnych i szczegółowych już na początku daje możliwość stwierdzenia, że mamy do czynienia z konsekwentną i całościową, bardzo wartościową, analizą. Przedmiotem badań są tereny zieleni stanowiące element przestrzeni publicznych. Badaniami objęto stan istniejący i najnowsze projekty od roku 2004. Badania ogólne dotyczą miast europejskich w tym polskich. Badaniami szczegółowymi objęto małe miasta województwa kujawsko-pomorskiego: Rypin, Chełmżę, Golub-Dobrzyń, Kruszwicę, Wąbrzeźno i Więcbork.

Metodyka badań jest czytelna i zrozumiała, podobnie jak struktura pracy. Wyniki pracy oparte są na rzetelnych obserwacjach i badaniach, przeprowadzonych przez doktorantkę. Przykłady do badań wybrane są poprawnie i wybór ten jest uzasadniony, podobnie jak wybór metod badawczych.

Przedstawiając *Stan badań* autorka prezentuje bogatą literaturę omawiającą zagadnienia związane z przestrzeniami publicznymi, terenami zieleni, tożsamością miejsc oraz kompozycją, atrakcyjnością i jakością przestrzeni. Uwzględniła prace naukowe z szeregu dyscyplin zarówno z kraju jak i z zagranicy.

Prezentując użytą w pracy terminologię omawia ona pojęcia: czynnik miastotwórczy, krajobraz, małe miasta, przestrzenie publiczne w miastach, przestrzeń, system przyrodniczy miasta, tereny otwarte, tereny zieleni miejskiej, tożsamość miasta i zrównoważony rozwój.

Rozdział 2. *Tożsamość miasta*

W tym rozdziale Pani Iga Grześkowska przedstawia definicje tożsamości miasta. Rozpoczyna od pojęcia tożsamości wywodząc go z logiki Arystotelesa pokazuje różne możliwości jego definiowania w różnych współczesnych kontekstach kulturowych i społecznych. Poprzez ukazanie wielu spojrzeń na tożsamość miasta dochodzi do stwierdzenia (za K. Pluta), że jednym z najistotniejszych elementów decydujących o tożsamości miast są przestrzenie publiczne.

Rozdział 3. *Współczesne przestrzenie publiczne w miastach* omawia ideę przestrzeni publicznych a następnie przestrzenie publiczne w dużych oraz średnich i małych miastach. Przywołuje opinie autorów kreśląc współczesny obraz tych miejsc.

Rozdział 4. *Tereny zieleni w strukturze przestrzennej miasta* autorka konsekwentnie przedstawia relacje pomiędzy terenami zieleni a strukturą przestrzenną miasta rozpoczynając od roli zieleni w mieście, poprzez rodzaje i funkcje terenów zieleni do systemów zieleni w miastach. Kolejny etap rozważań dotyczy zieleni jako przestrzeni publicznych miast. Rozważania teoretyczne wieńczą przykłady współczesnego kształtowania terenów zieleni w miastach jako systemów zieleni, przestrzeni publicznych z tworzywem zielonym i zielonych przestrzeni publicznych.

Rozdział 5. *Tereny zieleni w miastach województwa kujawsko-pomorskiego* Rozdział rozpoczyna się od ogólnej charakterystyki województwa kujawsko-pomorskiego: położenie, podział, ukształtowanie terenu, klimat i ochrona przyrody. Następnie prezentowana jest historia rozwoju osadnictwa i historia rozwoju struktury przestrzennej miast województwa kujawsko-pomorskiego. Analizy te posłużyły do wyboru miast do analizy. Wybrano miasta, które otrzymały prawa miejskie w XIII wieku, mają podobną liczbę ludności, porównywalne warunki środowiska przyrodniczego, zbliżony poziom rozwoju społeczno-gospodarczego i zachowany historyczny układ urbanistyczno-architektoniczny. W miastach: Rypin, Chełmża, Golub-Dobrzyń, Kruszwica, Wąbrzeźno i Więcbork przeprowadzono badania ankietowe statystyczne (Chełmża, Golub-Dobrzyń i Wąbrzeźno) oraz terenowe metodą obserwacji i analizy stanu istniejącego (dla wszystkich miast). Przeanalizowano również dokumenty planistyczne regionu oraz wymienionych miast. Badania prowadzono w latach 2013-2017.

Wyniki ankiet autorka prezentuje w formie statystycznych profili wielocechowych (*oceny jakości wybranych obiektów zieleni miejskiej w roku 2013 w opinii respondentów, oceny jakości wybranych obiektów zieleni miejskiej towarzyszącej budowlom i budynkom w roku 2013 w opinii respondentów, oceny wartości użytkowej parku miejskiego w roku 2013 w opinii osób odwiedzających park przynajmniej raz w tygodniu*) i wykresów kolumnowych

(*Sposoby spędzania wolnego czasu i Częstotliwość pobytu w zielonych przestrzeniach publicznych miast*). Wyniki pozostałych badań przedstawione są dla poszczególnych miast na rycinach - mapach (*Analiza układu funkcjonalno-przestrzennego miasta, Analiza kompozycji urbanistycznej miasta, Analiza zieleni-uwarunkowań naturalnych miasta*), rycinach – kartach oraz w tabelach (*Analiza elementów przestrzeni publicznych z terenami zieleni, kształtujących tożsamość* i *Tereny zieleni jako element przestrzeni publicznych kształtujących tożsamość małego miasta*).

Przedstawia sześć miast. Ze względu na tożsamą genezę oraz charakter badanych obiektów w pracy przyjęto podobne metody badawcze i schemat postępowania w stosunku do wszystkich miast prezentowanych w rozdziale 5 i w załączniku.

Rozdział 6. *Podsumowanie i wnioski*

Zestawienia wyników badań przeprowadzonych w wybranych małych miastach województwa kujawsko-pomorskiego dokonano w formie tabelarycznej. Tabela nr 14 zawiera zestawienie czynników decydujących o ocenie przestrzeni publicznych powiązanych z terenami zieleni a tabela nr 15 to ocena uzyskania efektu podkreślenia tożsamości w przestrzeniach publicznych z użyciem zieleni. W tabelach zestawiono dane liczbowe a w wykresach kolumnowych dane procentowe.

Stwierdzono, że „wyniki badań terenów zieleni jako elementu przestrzeni publicznych kształtujących przestrzenie małych miast województwa kujawsko-pomorskiego wykazały we wszystkich wskazanych ośrodkach, uznanie zieleni jako czynnika kształtującego ich strukturę, wyznacznik jakości życia, element zachowania równowagi między środowiskiem naturalnym i zbudowanym.” Według tych kryteriów najwyżej oceniono: Rypin, Chełmże, Więcbork i Wąbrzeźno. Odrębna tożsamość każdego z tych miast ukształtowała się poprzez spełnienie wymienionych kryteriów w różnym stopniu. Analizując przedstawione wyniki potwierdzono przyjętą tezę rozprawy.

Bibliografia zawiera 179 pozycji książkowych i 40 stron internetowych. Kolejno następują spis ilustracji zawierający 86 rycin i spis kart tytułowych rozdziałów - 15 pozycji oraz streszczenia w języku polskim i angielskim. Streszczenia są za długie w stosunku do tekstu, który prezentują.

Załącznik: *Zestawienie materiałów ilustracyjnych badanych małych miast województwa kujawsko – pomorskiego* zawiera, dla każdego analizowanego miasta, ryciny wcześniej zamieszczone w tekście rozprawy uzupełnione o materiały ze zbiorów archiwalnych i fotografie wykonane współcześnie.

4. Metody badań i warsztat pracy naukowej

Należy pozytywnie ocenić logiczny układ pracy, który pozwolił doktorantce na realizację jej celów badawczych. Cele pracy pokazują jak wiele ważnych problemów w zakresie terenów zieleni w małych miastach jest do usystematyzowania i rozwiązania.

Przyjęte metody badawcze jak i sposób prezentacji pozwalają na jasne i klarowne przedstawienie interesującego tematu i są właściwe dla realizacji jasno ustalonych na wstępie celów badawczych. Układ pracy jest zaprezentowany na schemacie (s.10), W dysertacji konsekwentnie przeprowadzono badania ankietowe, analizę wybranych przykładów, syntezę uzyskanych wyników badań, weryfikację tezy i sformułowanie wniosków.

Można zrozumieć intencję autorki zmierzającą w stronę zmniejszenia zasadniczej objętości dysertacji i umieszczenia części materiału ilustracyjnego w załączniku pt. *Zestawienie materiałów ilustracyjnych badanych małych miast województwa kujawsko – pomorskiego*. Celowym rozwiązaniem jest zestawienie zdjęć na jednej stronie, gdyż pokazuje to całościowo charakter istniejącej w mieście zieleni. Natomiast zamieszczenie powtórne graficznych analiz wcześniej występujących w tekście nieco dezorientuje czytelnika. Sprawdzanie, które ilustracje były już zamieszczone w tekście, a które tylko w załączniku utrudnia percepcję. Nie mniej jednak ta część pracy pokazuje jak wiele materiału należało zgromadzić i jaką skrupulatnością wykazała się autorka, przy opracowywaniu tej dysertacji.

Doktorantka stosownie dobrała literaturę, poprawnie prowadziła analizy i w konsekwencji w ten sam sposób formułuje logiczne wnioski. Z dużą swobodą porusza się w obrębie poruszanej tematyki. Należy podkreślić widoczną dużą ilość pracy włożoną przez doktorantkę na prowadzenie badań. Zgromadzony materiał badawczy, jego analiza, skonstruowane wnioski świadczą o dojrzałości Pani mgr inż. arch. Igi Grześkow, jako naukowca.

5. Przydatność wyników wykonanych badań do zastosowania w praktyce

Do niewątpliwych zalet dysertacji należy podjęcie aktualnych zagadnień związanych z terenami zielonymi, ich roli jako elementu kształtującego tożsamość małych miast a w szczególności małych miast województwa kujawsko-pomorskiego. Temat ten niezwykle ważny i aktualny został z ogromną pasją, rzetelnie przedstawiony przez autorkę. Jak zauważa autorka „Zapewnienie atrakcyjnych przestrzeni publicznych z wykorzystaniem zieleni, jest niezbędnym warunkiem kształtowania krajobrazu miasta oraz obyczajów i zachowań

społecznych (s.6).” Określenia „tereny zieleni” i „małe miasta województwa kujawsko-pomorskiego” pojawiają się już w tytule pracy, stając się obiektem zainteresowania czytelnika. Jest to wynik realizacji celu pracy, którym było zwrócenie uwagi na te zagadnienia w lokalnych społecznościach zarówno wśród mieszkańców jak i władarzy.

Opracowania tego typu są również niezwykle ważne dla rozwijającej się współpracy uczelni i władz samorządowych. Praktyczne znaczenie dysertacji dla samorządów lokalnych w małych miastach i architektoniczno-urbanistycznych zespołów badawczo-projektowych jest nie do przecenienia. Precyzyjnie nakreślony w pracy zakres tematyczny, jego opracowanie i uzyskane wnioski dają odpowiedź na szereg pytań związanych z celowością podejmowanych lokalnych działań, które oprócz innych korzyści dla lokalnych społeczności sumują się w zbiór działań służących poprawie jakości życia człowieka.

Publikacja dysertacji w całości lub fragmentach pozwoliłaby na realizację jednego z celów pracy, którym było „zwrócenie uwagi władzom samorządowym małych miast, lokalnym działaczom, animatorom ruchów ekologicznych w województwie kujawsko-pomorskim na ważną rolę terenów zieleni w mieście” (s.7).

Praca pożyteczna i fascynująca zarówno dla badacza jak i czytelnika- mieszkańca-pasjonata. Można domniemywać, że w przypadku czytelników dysertacji przekazane treści, spowodują zwrócenie ich uwagi na tereny zieleni nie tylko w małych miastach. Równocześnie choćby w części, przyczynią się do zmiany ich poglądów i zachowań, służąc, zastosowaniu w praktyce przedstawionych w dysertacji rozwiązań.

Pracę Pani mgr inż. arch. Igi Grześkow uznaję za bardzo potrzebną gdyż nieodzowność podjęcia prac służących współpracy uczelni z otoczeniem gospodarczym i samorządowym, nie budzi wątpliwości.

6. Podsumowanie i wniosek o dopuszczenie pracy do publicznej obrony

W swojej rozprawie autorka wykazała się bardzo dobrym rozeznaniem w aktualnej sytuacji terenów zieleni w miastach.

Opracowując zebrane materiały i przedstawiając swój autorski sposób prezentacji w interesujący i oryginalny sposób wykorzystwała istniejący stan wiedzy. Wykazała się równocześnie doskonałą znajomością współczesnej literatury z zagadnień związanych z tematyką rozprawy.

Po wnikliwej analizie stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr inż. arch. Igi Grześkow pt.: *Tereny zieleni jako element przestrzeni publicznych kształtujących tożsamość małych*

miast województwa kujawsko-pomorskiego napisanej pod kierunkiem, promotora dr hab. inż. arch. Katarzyny Pluty, profesora nadzwyczajnego, spełnia wymogi *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki*. Prezentuje ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, potwierdza wiedzę doktorantki w dyscyplinie naukowej Architektura i Urbanistyka oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W związku z powyższym stawiam wniosek o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Proponuję przyznanie wyróżnienia ze względu na wyjątkowe znaczenie uzyskanych wyników badań dla określenia „roli terenów zieleni w procesie kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej małych miast województwa kujawsko-pomorskiego wpływającej na podkreślenie” ich tożsamości (realizacja celu głównego pracy s.7) oraz „zwrócenie uwagi władz samorządowych małych miast, lokalnych działaczy, animatorów ruchów ekologicznych w województwie kujawsko-pomorskim” na tą kwestię (realizacja celu zewnętrznego pracy s.7).

Jak zauważa autorka we wprowadzeniu „niestety są one (tereny zieleni przyp. rec.) często traktowane jako mało znaczący element struktury miasta” (s.3). Ta praca ma szansę wpłynąć choćby częściowo na zmianę tych poglądów. Dlatego dysertacja ta może mieć ogromne znaczenie dla kształtowania świadomości mieszkańców miast, których dotyczy. Recenzent sugeruje rozpatrzenie możliwości rozpowszechniania pracy we wspomnianych środowiskach zarówno jako całościowego opracowania jak i we fragmentach w poszczególnych miastach, jako materiałów informacyjnych i edukacyjnych po dokonaniu drobnych korekt redakcyjnych.

